

(1) ספר ויקרא פרק יא

(מג) אל תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרֵץ הַשְּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם:
(מד) פִּי אֲנִי יְדוֹד אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרֵץ הָרִמָּשׁ עַל הָאָרֶץ:
(מה) פִּי אֲנִי יְדוֹד הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם לְהִיט לְכֶם לְאֱלֹהִים וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי:

(2) כלי יקר על ויקרא פרק יא פסוק מד

והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. לפי שארז"ל (שבת קד.) הבא לטהר מסייעין לו הבא לטמא פותחין לו אבל מ"מ אין מסייעין לו. לכך נאמר אצל הבא לטהר והתקדשתם והייתם קדושים דרך הודעה לומר שאם תתחילו להתקדש מלמטה, אז ודאי והייתם קדושים כי אני מקדש אתכם מלמעלה ומסייע לכם כדי שתהיו קדושים כמוני כי קדוש אני.

(3) אבל אצל הבא לטמא אמר ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם, ולא אמר והייתם טמאים לפי שאינו מילתא דפסיקא כי אע"פ שהאדם מתחיל בקלקלה מ"מ שמא לא אהנו מעשיו אחר שאין מסייעין לו מן השמים, אלא פותחין לו כי הפתח פתוח לו ואין סוגר בעדו. ועל צד הרמז אמר ונטמתם חסר אל"ף לומר לך שיחידו של עולם ברוך הוא סר ממנו ואין לו חלק בטומאתו ומעשיו ירחקוהו:

(4) אבן עזרא על ויקרא פרק יא פסוק מד

והייתם קדושים כי קדוש אני - על כן אמרתי לכם ולא תטמאו והו"ו כפ"א רפה בלשון ישמעאל וכן ויעזוב את עבדיו ורבים כמוהו:

(5) ספר שמות פרק ט

(כא) וְאֶשֶׁר לֹא שָׁם לְבָבוֹ אֶל דְּבַר יְדוֹד נִיעֶזֶב אֶת עַבְדָּיו וְאֵת מְקַנְהוֹ בַּשָּׂדֶה:

(6) רש"י על ויקרא פרק יא פסוק מד

כי אני ה' אלהיכם - כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם כך והתקדשתם קדשו את עצמכם למטה: והייתם קדושים - לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא:

(7) ספר גור אריה על ויקרא פרק יא פסוק מד

כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם. פירוש, למה הוצרך למכתב בקרא "אני ה' אלהיכם", אלא שהוא נתינת טעם למה שאמר הכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני", ומה ענין זה שיהיו ישראל בשביל זה קדושים, אלא "כי אני ה' אלהיכם", לפיכך תהיו קדושים כשם שאני קדוש:

(8) רבנו בחיי על ויקרא פרק יא פסוק מד

והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני. הקדושה הזאת לישראל יותר משאר האומות אינה אלא במעשה התורה והמצוות, כי עם התורה והמצוות יתחזק כח השכל ויחלוש כח התאוות, וידוע כי התאוה חזקה בטבעה והנה היא באדם קודמת לשכלו, כי התאוה מוטבעת בו מתחילת נעוריו שהוא נמשך אחר ההנאות הגשמיות ועמהן הוא הולך וגדל עד שהיא מתגברת על השכל אשר בשבילו נוצר האדם. . .

(9) ויש לפרש עוד והתקדשתם מלשון פרישות, כי הפרוש והנבדל מתאוות העולם נקרא קדוש, וכן דרשו חז"ל בתורת כהנים (ספרא שמיני פרק יב, ג), והתקדשתם והייתם קדושים כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. והענין שיפרוש האדם מן התאוות ולא ישתמש בהם רק במוכרה, שאם ימשך האדם אחר המאכל והמשתה והמשגל יותר מדאי יחריב נפשו וגופו, והוא הנקרא בלשון תורה כסיל ואויל, וכל הממעט אף בדבר ההכרחי ופורש עצמו מן המותר הגמור הוא הנקרא קדוש, כי אם הוא ממלא נפשו בתאוות מן המותר יהיה בסובאי יין וזוללי בשר ויהיה נבל ועובר על התורה:

(10) ועל כן הוצרך הכתוב הזה לומר והתקדשתם להזהיר על הפרישות, וזה שיגדור האדם את עצמו ויפרוש מריבוי המאכל והמשתה והמותר, ויפרוש גם כן מן הדיבור שאינו ראוי כענין שכתוב (משלי כא, כג) שומר פיו ולשונו וגו', זה כתב הרמב"ן ז"ל. וכן מצינו שלמה ע"ה שהזהיר על הדיבור האסור

הוא שאמר (שם טו, ב ג) לשון חכמים תיטיב דעת ופי כסילים יביע אולת, וסמיך ליה בכל מקום עיני ה' צופות וגו', ביאר כי השגחת ה' בכל מקום, והוא משלם גמול על האולת ועל הדיבור הנמאס, והוא שאמר הנביא (ישעיה ט, טז) על כן על בחוריו לא ישמח ה' וכל פה דובר נבלה, הזכיר הבחורים לפי שדרכם בכך . . .

11) ודעת חז"ל במדרשם בכתוב הזה שהוא אזהרה לאדם שיהיה נקי בגופו ובידיו, כי כל זה בגדר הפרישות, הוא שאמרו (ברכות נג ע"ב) והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש אני זה שמן ערב, אני ה' אלהיכם זו ברכה. והכוונה בזה שצריך האדם בעת המאכל והמשתה שהוא סיבה להשכיח העיקר, שיתקדש בשלש קדושות, השתים לטהרת הגוף והשלישית לעורר כח הנפש בריח טוב, אז תהיה ראויה לברך ה' יתברך, וכן הוא אומר (תהלים קלד, ב) שאו ידיכם קודש וברכו את ה':

12) מלבים על ויקרא פרק יא פסוק מד

והתקדשתם והייתם קדושים, הקדושה תאמר על שני פנים, א] על הפרישות. שהוא פורש ובודל עצמו מדברי חול וכובש את טבע יצר הלב, ב] על שמתרומם מדרכי הטבע בכלל ומדמה א"ע לקדושים המובדלים מן החומר. והולך ע"ד הפלא והניסי. על הראשון אמר והתקדשתם כי קדוש אני, ומפרש בספרא כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים, ועל השני אמר והייתם קדושים כי קדוש אני, ואמר כשם שאני קדוש וכו':

13) רב ש ר הירש על ויקרא פרק יא פסוק מד

והתקדשתם - קדשו עצמכם; הפנו את כל מרצכם כלפי עצמכם - הכניעו את כל הכוחות המתנגדים - למען תהיו מוכנים לקיים את מוסר אלוהיכם. או אז - והייתם קדושים: ילך ויקטן המאבק, והכוחות המתנגדים ייעלמו מנפשכם; בסופו של דבר תקיימו את מוסרי בלא מאבק ובשמחה - וכל נבזה ונאלח יהיה נמאס בעיניכם:

14) כי קדוש אני: שכן קדושה זו - באידיאליות המוחלטת והחופשית שלה - היא היא המציינת את מהותי; בה תלוי גם היסוד של ייעודכם להתקדש - והסיבה של כושרכם להשיגו. הואיל ואני קדוש - לכן "והתקדשתם" ולכן "והייתם קדושים". קדושותי היא היסוד של "והתקדשתם". הואיל ואני קדוש, חייבים גם הקרובים לי להיות קדושים כמוני. וקדושותי היא סיבת "והייתם קדושים". הואיל ואני קדוש, יכולים אתם להיות קדושים. נשמה שנפחתי בכם משלי - מעלה אתכם מעל כל כורח גופני; בה שיתפתי אתכם בקדושותי ומסרתי לכם חירות מוסרית;

15) ולפיכך שומה עליכם להיות כאלוהים: עליכם לשלוט בעולם הקטן של הכוחות שמסרתי לשלטונכם בטבעכם החושני - כדרך שאני כאל חופשי שולט בכל הכוחות בעולם הגדול כולו. האל האישי והחופשי ערב לאדם האישי והחופשי. הואיל ואני קדוש - חייבים אתם להתקדש ויכולים אתם להיות קדושים!:

16) ולא תטמאו את נפשתיכם וגו'. לדרגה הראשונה של "והתקדשתם" - שעה שעדיין המאוויים החושניים מתנגדים, ויש להתגבר עליהם על ידי הכרת החובה המוסרית - לאותה דרגה נאמר "אל תשקצו", "ולא תטמאו": "אל תשקצו" - כלפי התאוה החושנית; "ולא תטמאו" - כלפי ההכרה המוסרית. הימנעו מלאכול מאכלות אסורות - לבל תתעורר התאוה על ידי גירויים משחיתים, וישותק כוח הרצון החופשי והמוסרי. ועתה משהושגה דרגת "והייתם קדושים", חוזרת ונשנית אותה אזהרה. לבל יעלה על הדעת, שהלכות אלה מכוונות רק כלפי הדרגה התחתונה; ורק אדם שעודנו קרוע בנפשו, והוא נאבק להשיג שלמות מוסרית - רק הוא נאסר במאכלות אסורות. אך משהושגה מעלת העידון המוסרי, משנתאחה הקרע, והנפש עצמה על מאווייה החושניים שואפת להשיג רק מעלות קדושות - כבר בטלה אזהרת מאכלות אסורות.

17) לפיכך לאחר שנאמר "והייתם קדושים" - וכבר נתקדשה הנפש עצמה - חוזרת ונשנית אותה אזהרה; לשונה עתה: "ולא תטמאו את - נפשתיכם וגו'". גם לאחר שהגעתם לדרגת קדושים - הישמרו מלאכול מאכלות אסורות; לבל תחזרו ותטמאו את נפשכם, ותאבד שמחתה במעלות הקדושה! המישטר שהושגה בו קדושת החיים החושניים - רק הוא לבדו יכול לקיימה: